

*Poezija o krhkih in tudi
minljivih doživljajskih vrednotah*

**TONE KUNTNER, GOLČIM
BESEDE SRCA IN VESTI IN
MARIJA SNEŽNA**

Vsekakor je botrovalo naključje, da sta z manjšim časovnim razmikom izšli kar dve pesniški zbirki Toneta Kuntnerja, naključje v tem smislu, da je zbirka *Golčim besede srca in vesti* čakala na izid nekaj let, medtem pa je dozorela zbirka *Marija Snežna*, ki dopolnjuje in pogloblja Kuntnerjevo pesniško misel in dikcijo glede na vse njegovo dosedanje pesniško snovanje. To pa z novima zbirkama že obsega štirinajst knjig, objavljenih v treh desetletjih. Zbirko *Golčim besede srca in vesti*, za katero je analitični spremni esej napisal dr. Franc Zadravec, je objavila Prešernova družba, *Marijo Snežno* pa založba Obzorja v Mariboru.

Doživljajsko izpovedni vir, iz katerega se napaja Kuntnerjeva poezija, ostaja slej ko prej isti, le Čas z veliko začetnico gospodari nad njim in zapušča v njej opazne sledove. Ta tematski izvir je pesnikov rodni dom s svojim ruralnim etičnim izročilom in z zemljo kot eksistenčno osnovo in kot neizčrpni vir v spominu ohranjenih in presnovljenih vrednot. Pesniku oziroma »lirskemu subjektu«, kakor se tudi reče tistemu, ki sprejema nase tveganje lirične izpovednosti, pomeni ta vir luč, »ta luč je spomin, ta luč je upanje«, pravi v pesmi *Ta luč* v zbirki *Marija Snežna*. Ali: »Skoraj ni pedi te zemlje, koder ne bi stopil sam: kot otrok na pragu rojstne hiše, ko je hiša še bila in dom...« v pesmi *Skoraj ni pedi* v isti zbirki. Spominjanju in spominom se pridružujejo sanje; sanja o »zvezdi danici«, ki postane kresnica, vendar je v budnem stanju ne najde na vrtu; sanja o rojakih po svetu in hodi po njihovih rojstnih vaseh in z občutkom bolečine obiskuje njihove prazne domove. V sanjah mu oživlja žena »v barvah odtekle mladosti«. Vendar sanje niso vedno spodbudne, imajo tudi moreč prizvok bega pred preganjalci ali občutek, da je »od sveta bolan«, ko je sanjal »včerajšnji, jutrišnji dan«.

Skozi Kuntnerjevo poezijo v zbirkah *Golčim besede srca in vesti* in *Marija Snežna* se oblikuje oziroma je oblikovana paradigmatična drama sodobnega intelektualca zrelih petdesetih let, ki je prišel v mesto s kmečkega podeželja, kjer je imel nekoč svoj dom, si v mestu ustvaril nov dom kot zatočišče, vendar tudi vanj posega čas in spodnaša tisto bivanjsko zanesljivost vrednot, kakršno skozi svojo ustvarjalnost nenehno išče. Na tej poti odhajanja in vračanja, vse bolj samo v spominih, ga spremljajo z domom, otroštvom in mladostjo zrasle vrednote – »lepota, mir, resnica«, kot jih navaja v uvodni pesmi zbirke *Marija Snežna*, vendar jih dopolnjuje z »zvestobo poti«, ki jo simbolizira Marija Snežna na Gori, čeprav se v spremembah časa preoblikuje tudi v nagrobnik domačiji in domu, kakor presunljivo izpoveduje v pesmi *Od Kostanjska*:

»Teman stojim / pred velikanskim grobom:
tu je svet moj pokopan,
tu leži pod zemljo domačija...

In v ozadju:
 bela globica nežna,
 kot nagrobni spomenik,
 Marija Snežna«.

Tem vrednotam se pridružujejo še bolj eksplicitno izražene etične prvine, ki so jih poetu razkrili tisti, ki so kri prelili za domovino, nanizane v pesmi Zdaj znam. Te pa so: »ljubezen, zvestoba, srčnost, pogum, poštenje in iskrenost, prijateljstvo in bratstvo...« S temi merili presoja zlasti svet svojega bivanja, v ožjem in širšem pomenu. V njihovem okviru se v zbirki *Golčim besede srca in vesti* vrednotno oglašča cel cikel pesmi o šolanih psih z nadrealistično sintagmo: »nihče več ne spi brez hudega psa« in s spoznanjem, da so »najbolj pasji šolani psi«.

Zbirki sta s cikli tematsko strukturirani, pri čemer ima zlasti *Marija Snežna* razvidno in notranje logično prepleteno izpovedno črto. Po uvodnih dveh pesmih *Ne boš odšel lačen* in *Zahvaljen*, v kateri nagovarja stvarnika v obliki zahvalne molitve, kar pomeni tematsko dopolnitev pesmi o zemlji in domu, se zvrstita cikla pesmi, posvečena spominu na mater, ki pomenita vrh Kuntnerjevega pesniškega ustvarjanja, napisana z iskreno sinovsko toplino in milino. Sledi cikel zrelih ljubezenskih pesmi, ki tematizirajo varnost novega doma, sledi domovinski cikel z merili in tisočletnim snom, ki se je uresničil »kot luč«, kot zdavnaj porojeno »hrepenenje« in kot hiša, ki

»je streha človeku,
 je sanjam zavetje.
 Bo trdna in trajna,
 če nam bo dom.«

Na ta cikel se kot glas dvomov in notranje bolečine navezuje cikel pesmi s podtonom resignacije, umika vase in spoznanja, da pohajajo moči za spopadanje s svetom, ali kakor pravi pesnik:

»Jaz ne premorem več protistrupov / za strupe sveta.«

Vendar se v naslednjem ciklu spet zateče v svet spominov pod Marijo Snežno, ki se, kot že omenjeno, spreminja v nagrobnik domu, gozdovom in njivam, iz katerih je zrastle in ki nimajo več tiste prvinske moči, da bi ob vračanjih oživljale duha in voljo za obvladovanje sveta. Končno pa se v sedmem ciklu prepušča vrednotenju prijateljstva, čeprav o njem pravi prijatelji pravzaprav ne razpravljajo. Tudi v teh pesmih odzvanjajo grenke intonacije spoznanj o minevanju, o odtekanju časa in spremembah v njem z zgoščeno ubesedenim spoznanjem v zadnji pesmi *Je vsako srečanje majhno rojstvo* in z distančno izrečenimi trdilnimi stavki:

»Nihče ne hodi po svetu sam.
 Vsako slovo je bolečina.
 Vsako slovo je majhna smrt.«

V oblikovnem pogledu so pesmi Toneta Kuntnerja v obeh zbirkah zgoščene, lahko bi rekli – klene; ni besede odveč, neposredne so s svojo izpovednostjo, ki se vzpenja v simbolično sporočilnost in učinkovanje. Pesniške oblike, njihov ritem oblikuje v soglasju s temo, žanrsko uporablja pripovedni in deklarativni pristop, čisto prisposodbo, himnično molitev ali subtilno, zgoščeno izpoved v kratkih verzih. Zbirka *Marija Snežna* je nedvomno najboljša Kuntnerjeva pesniška knjiga, s katero zaokroža zvestobo rodu in domu z odhodi, vračanjem in spominjanjem ter zlasti z nenehnim vrednotenjem etičnega izročila, ki mu pomeni dragoceno dediščino in hkrati vsaj doslej neizčrpno tematsko področje za pesniško snovanje.